Nota van toelichting

Kerkrade, 9 december 2025

Nummer: 25TI078

Behorend bij ontwerpbesluit nummer: 25Rb104

Onderwerp

Nieuwe visie Opvang en Beschermd Wonen Parkstad 2026-2035: de kracht van samen

Beslispunten

De regionale 'Visie Opvang en Beschermd Wonen Parkstad 2026-2035. De kracht van samen' vast te stellen.

Inleiding

De Parkstadgemeenten hebben in 2017 gezamenlijk een visie vastgesteld voor Opvang en Beschermd Wonen. Deze visie was gebaseerd op de landelijke aanbevelingen van de commissie Dannenberg en heeft de afgelopen jaren richting gegeven aan beleid en uitvoering. Sindsdien zijn belangrijke stappen gezet: opvanglocaties zijn verbeterd, er is meer diversiteit in het aanbod, en de toegang tot Beschermd Wonen is geprofessionaliseerd met het Loket Opvang en Beschermd Wonen (LOBW). Ook Loket Housing heeft zich ontwikkeld tot een stabiele partner voor duurzame huisvesting van kwetsbare inwoners.

Tegelijkertijd zien we dat de maatschappelijke context verandert. De druk op opvanglocaties neemt toe, de doelgroep wordt complexer en de zorgvraag intensiever. Jongeren kampen steeds vaker met mentale problemen, terwijl ouderen binnen de opvang juist andere vormen van zorg nodig hebben. Daarnaast spelen bredere maatschappelijke trends zoals woningnood, afnemende sociale steun, digitalisering en een tekort aan zorgpersoneel. Deze ontwikkelingen maken dat de bestaande voorzieningen soms onder druk staan en een aangepaste aanpak noodzakelijk is. Samenwerking vormt de kern van deze visie: alleen door gezamenlijk op te trekken kunnen we de uitdagingen het hoofd bieden en duurzame oplossingen realiseren.

De nieuwe visie Opvang en Beschermd Wonen Parkstad 2026–2035 is opgesteld in nauwe samenwerking met gemeenten, zorgaanbieders, woningcorporaties en een afvaardiging van de Wmo adviesraden en cliëntenraden (PSD Adviesgroep Opvang en Beschermd Wonen). Het document schetst de hoofdlijnen voor de komende negen jaar en biedt een kader voor uitvoeringsplannen die telkens voor drie jaar worden vastgesteld. De visie legt nadruk op preventie, maatwerk, het principe Wonen Eerst, samenwerking in de wijk en een eerlijke verdeling van voorzieningen over gemeenten.

De raad wordt gevraagd deze visie vast te stellen, zodat de Parkstadgemeenten gezamenlijk richting kunnen geven aan een toekomstbestendig beleid voor opvang en beschermd wonen.

Doelstelling

De regionale 'Visie Opvang en Beschermd Wonen Parkstad 2026-2035. De kracht van samen' vast te stellen.

Argumenten

1.1. De visie bouwt voort op de uitgangspunten van de commissie Dennenburg omdat dit nog altijd actueel zijn en sluit aan bij de Woonzorgvisie Parkstad.

De vorige visie Opvang en Beschermd Wonen Parkstad (november 2017) was gebaseerd op het advies van de landelijke adviescommissie Toekomst Beschermd Wonen, commissie Dannenberg. De uitgangspunten waren:

1. Zorg voor een stabiele woonplek in de wijk, midden in de samenleving.
2. Maak spaarzaam gebruik van een beschermde woonvoorziening.
3. Organiseer persoonsgerichte zorg met focus op herstel en participatie.
4. Houd de herstelroute open, schrijf niemand af.
5. Organiseer de condities voor sociale inclusie:

- Versterken van zelfmanagement, ervaringsdeskundigheid en informele zorg.
- Garanderen van langdurige begeleiding met flexibele intensiteit.
- Ondersteuningscontinuüm voor herstel en participatie.
- Een breed arsenaal van woonvarianten.
- Beschikbare en betaalbare wooneenheden.
- Laagdrempelige toegang tot zorgfuncties.
- Duurzaam samenwerken tussen gemeenten en zorgverzekeraars.
- Borgen van kwaliteit en vraaggerichtheid van ondersteuning.

We constateren dat dit advies nog altijd actueel en richtinggevend is, en hanteren het opnieuw als uitgangspunt. Wel voegen we het perspectief van 'de ander', de buurtbewoner er nog aan toe.

1.2 Er wordt nadrukkelijk ingezet op het voorkomen van dakloosheid.

We investeren in mentale veerkracht, bestaanszekerheid, passende huisvesting en toegang tot geestelijke gezondheidszorg. Ook al vallen deze onderwerpen deels buiten opvang en beschermd wonen, ze zijn cruciaal om te voorkomen dat mensen in de opvang terechtkomen. Een goede samenwerking tussen Jeugdwet, Wmo en opvang zorgt voor een soepele overgang en continuïteit van zorg. Elke gemeente speelt hierin een belangrijke rol, maar ook de zorgverzekeraars en het zorgkantoor.

1.3 We bieden flexibele, persoonsgerichte ondersteuning.

Iedereen is anders en heeft andere hulp nodig. Daarom kiezen we voor flexibele en persoonlijke ondersteuning, zonder aparte voorzieningen per doelgroep. We zorgen dat de juiste kennis beschikbaar is en kijken bijvoorbeeld naar het toelaten van huisdieren in de opvang. Ook volgen we de groeiende instroom van jongvolwassenen, zodat onze aanpak blijft aansluiten.

1.4 We omarmen het Wonen Eerst-principe door huisvesting als startpunt te nemen.

Een eigen huis is geen eindpunt, maar een startpunt. Met het ‘Wonen Eerst’-principe geven we mensen zonder zware zorgvragen direct een woning. Vanuit die stabiele basis kunnen ze werken aan herstel, meedoen in de samenleving en hun leven weer opbouwen. We ontwikkelen verschillende woonvormen die passen bij uiteenlopende situaties. Daarmee voorkomen we onnodige opnames in onze 24/7 voorzieningen.

1.5 De visie benadrukt een eerlijke verdeling van opvang en beschermd wonen over wijken en gemeenten.

Door spreiding van voorzieningen en herhuisvesting van de Opvang en Beschermd Wonen doelgroep zetten we in op het voorkomen van concentratie van kwetsbare mensen en dragen we bij aan de leefbaarheid van wijken.

1.6 Door sterke samenwerking zetten we in op ontschotten.

We zetten ons in voor een sluitende ondersteuningsketen, ook tussen de verschillende gemeentelijke domeinen, zoals Jeugd en Wlz. Een groot deel van de BW-cliënten valt onder de Wet langdurige zorg (Wlz). Deze plekken worden ingekocht door het Zorgkantoor. Daarom willen we nauw met het Zorgkantoor samenwerken, zowel ten aanzien van het gebied van kwaliteit en de spreiding van voorzieningen. Professionals trekken samen op, burgers weten waar ze terecht kunnen, en opvang en beschermd wonen zijn onderdeel van één geheel.

1.7 Door gebruik te maken van ervaringsdeskundigen verbinden de leefwereld met de systeemwereld.

Mensen met eigen ervaring in opvang of zorg brengen waardevolle inzichten. Zij worden op verschillende plekken ingezet bij de ondersteuning. We betrekken hen ook actief bij het maken, uitvoeren en beoordelen van beleid.

1.8 Door betere registratie en managementinformatie, kan beleid tijdig worden bijgestuurd en transparant worden verantwoord.

We gebruiken cijfers en registraties om trends te herkennen, beleid te onderbouwen en resultaten te volgen. Zo weten we wat werkt en waar we moeten bijsturen.

1.9 De visie sluit aan bij de woonzorgvisie, Wet Versterking Regie op de Volkshuisvesting en de wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek (Wbmgp).

De Woonzorgvisie Parkstad, vastgesteld begin 2025, richt zich op het creëren van vitale en inclusieve wijken door passende woonoplossingen voor kwetsbare burgers, met aandacht voor gemengde woonvormen, spreiding van sociale huurwoningen en betaalbare woningen voor mensen met een zorgvraag. Tegelijkertijd passen Heerlen, Kerkrade en Brunssum vanaf 2026 de Parkstadwet toe, de precieze uitwerking van deze wet hangt samen met de nog op te stellen huisvestingsverordening. Hierin worden specifieke (uitzonderings)doelgroepen aangewezen. De uiteindelijke gevolgen van deze samenloop zijn dan ook nog niet volledig in beeld, maar zullen in het uitvoeringsplan verder doorvertaald worden. De Wet Versterking Regie op de Volkshuisvesting biedt een wettelijke grondslag door middel van een urgentieregeling afspraken te maken wie voorrang krijgt bij huisvesting.

De visie Opvang en Beschermd Wonen houdt rekening met deze ontwikkelingen.

1.10 Deze visie is afgestemd met een afvaardiging van de Wmo adviesraden en cliëntenraden: De Parkstad Sociaal Domein Adviesgroep Opvang, Beschermd Wonen en (O)GGZ, kortweg de PSD adviesgroep.

De participatie voor regionale stukken wordt vormgegeven in de PSD Adviesgroep. Hierin zit ook een vertegenwoordiger van de lokale Adviesraad Sociaal Domein (ASD). De PSD Adviesgroep heeft positief geadviseerd, met de volgende opmerkingen:

- De PSD Adviesgroep wil (actief) betrokken blijven bij de uitvoeringsplannen.
- De verbetering/vernieuwing van zorgpension Nuth blijft ook voor de PSD adviesgroep een zorg.
- De genoemde pijlers zijn goed geformuleerd, dus als visie goed; nadruk legt de PSD Adviesgroep op ervaringsdeskundigen en samenwerken zonder schotten: uitstekend. Maar alles valt en staat met de uitvoering.
- Opmerking: ontschotten zou ook moeten betekenen 'tussen de gemeenten' en ook tussen de gemeentelijk domeinen onderling'.
- Maatwerk: stel de hulpvraag centraal en de passende ondersteuning.
- Meer zicht op aanpalende terreinen ZA/AZWA en GALA (erg globaal geformuleerd).
- Laat het aanbod niet leidend zijn.

Deze opmerkingen zullen meegenomen worden in het uitvoeringsplan.

Kanttekeningen
Tegenargumenten en risico's

1.1 Het Rijk stelt de decentralisatie van middelen steeds uit en herverdeling kan leiden tot minder budget voor Parkstad.

Als het Rijk de Wet Woonplaatsbeginsel vaststelt moeten we bekijken wat de financiële gevolgen voor onze regio zijn. Dit kan leiden tot aanpassing van financiële afspraken met de regiogemeenten.

1.2 De toepassing van de Parkstadwet (Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek) kan de uitstroom uit opvang en beschermd wonen vertragen, wat haaks kan staan op de doelstellingen van de visie.

Vooralsnog wordt ervoor gekozen om geen uitzonderingen op te nemen voor de Opvang en Beschermd Wonen doelgroep. In schrijnende gevallen kan de hardheid-clausule worden toegepast.

Financiën

Gemeente Heerlen ontvangt als centrumgemeente de rijksmiddelen voor de uitvoering van Opvang en Beschermd Wonen. Voor beschermd wonen ontvangen we een Integratie Uitkering (IU BW) en voor Opvang ontvangen we de Decentralisatie Uitkering Vrouwenopvang (DU VO) en de Decentralisatie Uitkering Maatschappelijke Opvang (DU MO). Jaarlijks wordt een begroting opgesteld op welke wijze de regiomiddelen worden ingezet voor komende jaar.

Het Rijk is sinds 2020 voornemens de centrumgemeenteconstructie voor Beschermd Wonen af te schaffen. De bedoeling is dat via een ingroeipad van tien jaar elke gemeente een steeds groter deel (in jaar tien 100%) van de voor haar bestemde rijksmiddelen ontvangt. De be¬slissing hierover (Wet Woonplaatsbeginsel) wordt echter telkens uitgesteld waardoor decentralisatie op z'n vroegst in 2027 zal plaatsvinden. Daarbij moeten we rekening houden dat het be¬schikbare budget in de toekomst zal afnemen. Want ook als de centrumgemeenteconstructie gehand¬haafd blijft, zal het rijksbudget herverdeeld worden tussen de centrumgemeenten (via het objectieve verdeelmodel). Daarbij zullen wij als regio minder budget ontvangen dan nu het geval is.

Als het Rijk de budgetten gaat herverdelen is regionaal afgesproken dat de regio¬nale voorzieningen gezamenlijk worden gefinancierd. De inschatting is dat het rijksbudget dat we blijven ontvangen voldoende is om de voorzieningen gezamenlijk te bekostigen.

Dit raadsvoorstel betreft een visiedocument. In de uitvoeringsplannen wordt nader ingegaan op de kosten en dekkingsmogelijkheden per begrotingsjaar, uitgaande van de op dat moment beschikbare rijksmiddelen en de regiobegroting.

Communicatie
Verdere communicatie zal plaatsvinden op het moment dat het uitvoeringsplan zal worden vastgesteld.

Marketing/PR
N.v.t.

Burgerparticipatie
De visie is besproken met de PSD-adviesraad, waarbij ruimte is geboden voor het uitwisselen van inzichten en het meewegen van aandachtspunten vanuit verschillende perspectieven. Daarnaast is de visie voorgelegd aan de AMO, zodat ook vanuit dit overleg input is opgehaald en betrokken partijen in de gelegenheid zijn gesteld om hun zienswijze te geven.

Tijdens de uitvoering van de regiovisie zullen alle betrokkenen regelmatig worden geïnformeerd. Met zowel de inhoud als de vorm zal aangesloten worden bij de behoefte van de betreffende stakeholders. Onderdeel van de communicatie is het gebruik van bestaande overlegstructuren zoals de Stuurgroep Wmo, PSD Adviesgroep Opvang en Beschermd Wonen en de Klankbordgroep. De raad wordt met Raadsinformatiebrieven op regelmatige basis geïnformeerd over de voortgang en ontwikkelingen.

Evaluatie
De visie wordt concreet vertaald in uitvoeringsplannen die eens per drie jaar worden opgesteld. Dit zijn ook de momenten om de visie tussentijds te evalueren. Aan het eind van de gehele periode vindt een uitgebreide evaluatie plaats, waarvan de uitkomsten worden vertaald in een nieuwe visie voor de volgende periode.

Gezondheid en Vitaliteit

Door deze doelgroep een passende plek te geven in de maatschappij en hiervoor gezamenlijk een stip op de horizon te zetten, dragen we bij aan de gezondheid en vitaliteit van deze doelgroep.